

Skrivelse

Datum
2024-03-21

Diarienummer
5.2.17-21933/2022

Regeringskansliet
Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Kompletterande skrivelse angående de regionala djurförsöksetiska nämnderna

Bakgrund

Jordbruksverket har i en tidigare skrivelse från den 15 december 2022 gjort en framställan till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet angående de regionala djurförsöksetiska nämndernas (nämndernas) ekonomi och de ökande underskott som nämndernas resultatområde drabbats av. I dagsläget har resultatområdet ett ackumulerat underskott på 7,4 miljoner kr. Underskottet är en av anledningarna till att Jordbruksverket har ändrat avgiften som gäller för de som ska ansöka om etiskt godkännande av djurförsök. Avgiften är sedan den 1 januari 2024 mellan 9 000 och 29 000 kr.

Det är fortsatt angeläget för Jordbruksverket att åtgärda det underskott som resultatområdet har samt att säkerställa att avgiften som tas ut täcker driftskostnaderna för den djurförsöksetiska prövningen. Ekonomistyrningsverket har även, i samband med det samråd som ägt rum under föreskriftsarbetet med framtagandet av den nya avgiften, framfört synpunkten att Jordbruksverket kan behöva vidta ytterligare åtgärder för att resultatområdet ska komma i balans.

Jordbruksverket vidhåller därför det tidigare förslaget om ändring av 7 kap. 13 § djurskyddsförordningen (2019:66):

”Jordbruksverket får besluta om hur många regionala djurförsöksetiska nämnder det ska finnas och på vilka platser i landet som nämnderna ska vara fördelade.”

Förslaget innebär att andra stycket (”Det ska finnas minst sex regionala djurförsöksetiska nämnder.”) stryks ur paragrafen, vilket ger Jordbruksverket den flexibilitet som är nödvändig gällande att besluta om antalet nämnder.

Jordbruksverket skulle utöver den information som redan framkommit i skrivelsen från den 15 december 2022 vilja tillföra ytterligare förtydligande information gällande nämnderna och Jordbruksverkets förslag.

Analys om hur ekonomin kan förbättras genom att stänga en nämnd

Inom nämndernas resultatområde varierar utgifterna för en nämnd bland annat utifrån antalet möten som hålls per år, hur många ledamöter som väljer att delta vid berednings- och plenarmöten, utbetalda reseersättningar och kostnader för administrativt stöd från Jordbruksverket. Det exakta ekonomiska utfallet för ett år kan därför bara erhållas historiskt. Baserat på tidigare redovisade utgifter i resultatområdet, tillsammans med de beräknade kostnaderna för 2024, ser vi att utgifterna kan minska genom att stänga en nämnd. Beroende på vilken nämnd som stängs beräknar vi att utbetalningar av ersättningar och arvoden till ledamöterna i nämnderna skulle kunna minska med mellan 600 000 och 900 000 kronor per år.

Beskrivning av det regionala systemet

Nämnderna inrättades 1979 och prövningen som görs i samband med djurförsök är en viktig del i arbetet med djurvälstånd för försöksdjur. Nämnderna är inrättade på Jordbruksverket som en särskild verksamhetsgren och de fattar sina beslut självständigt. Administration och stöd till nämnderna ansvarar Jordbruksverket för. Nämnderna är i dag fördelade till sex olika platser i landet: Malmö/Lund, Göteborg, Linköping, Stockholm, Uppsala och Umeå.

Ansökningar om djurförsöksetiskt godkännande fördelas till de olika nämnderna utifrån i vilket län den sökande är verksam. Vissa nämnder har större geografiska områden i sitt verksamhetsområde, till exempel nämnden i Umeå som enligt nu gällande beslut omfattar Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län.

Ledamöterna till nämnderna tillsätts från närområdet i den stad där nämnden är placerad. Lekmän tillsätts till exempel från kommuner och organisationer, medan forskare och representanter för försöksdjurspersonal tillsätts från de försöksdjursverksamheter som finns i nämndens närområde. Den regionala fördelningen och lokala tillsättningen av ledamöter gör att det ibland uppstår jävssituationer som behöver hanteras när nämnderna får ansökningar från ledamöternas egna lärosäten.

Fördelar med det regionala systemet

Argument för en stark regional förankring i nämnden har historiskt varit den kunskap om de lokala aktörerna som regional kännedom ger, att underlätta fysiska

möten samt möjlighet till en stark koppling för den lokala kontrollen som framgår av utdrag ur nedanstående propositioner.

I proposition 1978/79:13¹ föreslås åtgärder på djurskyddets område. Bland annat tar förslaget upp följande.

- *Avsikten är att en etisk nämnd för djurförsök skall inrättas i varje högskoleregion.*
- *För den etiska prövningen bör såsom lantbruksstyrelsen föreslagit inrättas sex regionala djurförsöksetiska nämnder. Vederbörande hälsovårdsnämnd skall fortlöpande hållas informerad om den etiska nämndens ställningstaganden och kan, om så erfordras, med stöd av 14 § djurskyddslagen vidta åtgärder till förhindrande av att försöksdjuren utsätts för onödigt lidande. Den föreslagna anknytningen av nämnderna till hälsovårdsnämnd bör enligt min mening tillgodose kraven på lokal kontroll.*

I proposition 2013/14:41² står bland annat: ... ”Vidare underlättar den regionala prövningen för den sökande att personligen kunna sammanträffa med nämnden under beredningen av ärendet.”

Förändringar i regionaliteten över tid

Nämndssystemet vi har i dag infördes för snart femtio år sedan när försöksdjursverksamheten i Sverige var starkt regionalt förankrad vid de stora lärosätena. I dag har Sverige en betydligt större geografisk spridning på försöksdjursverksamheterna och därmed borde nyttan med en regionalt förankrad nämnd minska. Ledamöter till nämnderna rekryteras oftast från den stad där nämnden är placerad vilket innebär att främst de aktörer som är verksamma i närområdet till en regional djurförsöksetisk nämnd kan uppleva nyttan av den regionala kopplingen. Jordbruksverket har dock inget underlag för att bedöma hur de som ansöker om etiskt godkännande upplever regionaliteten.

Ansvarig kontrollmyndighet för försöksdjursverksamheterna är länsstyrelserna. Länsstyrelserna ger nationell täckning då de finns representerade i samtliga län. Vissa försöksdjursverksamheter täcker idag mer än ett län och samordningen av kontrollverksamheten borde vara av större värde för djurskyddet än en regional anknytning under förutsättning att länsstyrelserna erhåller den information de behöver för kontroll.

---

¹ Proposition 1978/79:13 om ändringar i lagen (1944:219) om djurskydd, m.m.

² Proposition 2013/14:41 Ändringar i djurskyddslagen

I det arbetssätt som utvecklades under pandemin och sedan vidhölls har möjligheten till digitala arbetssätt förbättrats markant och digitalisering har visat sig vara ett effektivt sätt att överbrygga geografiska avstånd i arbetsmiljön. I dag erbjuds digitala möten i många av nämnderna och har i vissa fall ersatt fysiska möten. Digitala möten är oftast mer tidseffektiva och miljövänliga om sökanden har långa avstånd till nämnden.

Nackdelar med det regionala systemet och resultatområdet

Att nämnderna har en regional anknytning har setts som en fördel i flera förarbeten till djurskyddslagstiftningen³. Den medför dock en ökad risk för olika typer av jävsproblematik. Detta har Justitieombudsmannen tidigare kritiserat nämnderna för (dnr 646-1999, dnr 1336-1999, dnr 5192-2009 och dnr 6239-2011). I beslut med dnr 5192-2009 anges bland annat ”... *Metoden att i de beslutande organen engagera företrädare för dem som ofta uppträder som sökande synes vidare bidra till en risk för att jävsproblematiken byggs in i verksamheten, vilket ärendet illustrerar.*”

Etikprövningsmyndigheten vars uppdrag är att värna människan i forskningen har också verksamhet på sex orter i Sverige, men har valt en annan modell för att fördela ansökningar jämfört med nämnderna. Grundansökningar skickade till myndigheten fördelas slumpvis på någon av avdelningarna utanför den verksamhetsregion som sökanden kommer från. Ansökningar som kommer från en region handläggs således aldrig hos den avdelning som är placerad i den regionen ansökan kommer från, vilket minskar jävsproblematiken jämfört med arbetssättet hos nämnderna.

En belyst svårighet med regionaliteten av nämnderna är harmoniseringen och likriktningen i handläggningsprocessen samt svårighet att hitta ett gemensamt styrningssätt i hela Sverige. Bristen på harmonisering skapar rättsosäkerhet i de beslut som nämnden fattar. I vissa fall har sökande sökt till en specifik nämnd därför att de känner till bristen på harmonisering och utnyttjar att vissa försöksåtgärder godkänns i vissa nämnder men inte i andra.

I proposition 2013/14:41 står bland annat ”*3R-utredningen föreslår att det införs en central hantering av ansökningarna på så sätt att Jordbruksverket tar emot samtliga ansökningar om etiskt godkännande och därefter fördelar dem på de regionala nämnderna. 3R-utredningen föreslår vidare att nämndernas samverkan*

---

³ Se bl.a. proposition 1978/79:13 om ändringar i lagen (1944:219) om djurskydd, m.m., proposition 2013/14:41 Ändringar i djurskyddslagen och proposition 2017/18:147 Ny djurskyddslag

ska öka t.ex. genom att vissa nämnder pekats ut för att hantera vissa typer av ansökningar." Styrning av vissa ärendetyper till en viss nämnd görs redan i dag. Detta har dock visat sig kunna leda till en ökad arbetsbelastning för nämnderna, om det inkommer många ärenden av den typen vid ett tillfälle, samt till en ojämn ärendefördelning över landet i stort. En översyn av ärendefördelningen skulle kunna leda till en jämnare arbetsbelastning för nämnderna. En översyn av regionaliseringen skulle kunna ge värdefull kunskap om hur vi kan öka harmoniseringen i handläggningen av ansökningar och därmed likrikta handlägningsprocessen.

Nämnderna var från början inte ett resultatområde vilket medförde att ansökningarna inte var förenade med någon avgift. Sedan avgifter infördes har det i vissa fall lett till att man har gjort större ansökningar eller slagit ihop flera små ansökningar, i syfte att inte behöva betala flera avgifter. Det gör att ansökningar kan bli stora och svåröverskådliga. Det leder i sin tur till en svårare handläggning för nämnderna och som i slutändan har negativa konsekvenser för djurskyddet. Detta har påtalats till Jordbruksverket från kontrollmyndigheten. Jordbruksverket ser allvarligt på att djurskyddet åsidosätts samtidigt som nämndens och forskarnas arbete blir svårare eftersom de etiska godkännandena blir svåröverskådliga och svårare att följa. En översyn av systemet skulle potentiellt kunna leda till organisatoriska förändringar inom resultatområdet.

Jordbruksverket ser utmaningar med att säkerställa alla de krav som ställs på nämnderna i form av korrekt handläggning, rättssäkerhet och god förvaltning i den form och struktur som nämnderna har idag.

Förändrat säkerhetsläge

Vidare ser Jordbruksverket ett behov av att göra en översyn av nämndernas arbetsfördelning och beslutsformer i händelse av höjd beredskap. I en situation då Sverige befinner sig i höjd beredskap och ytterst krig är det rimligt att anta att nämndernas möjlighet att sammanträda påverkas, bland annat då ledamöter kan ha andra uppgifter inom totalförsvaret som påverkar deras möjlighet att delta i sammanträden.

Verksamheten i höjd beredskap kommer att påverkas på så sätt att antalet ansökningar till nämnderna sannolikt kommer att minska, men det är även rimligt att anta att behovet av att genomföra försök och utbildningar som har en tydlig koppling till totalförsvarsviktig verksamhet kan öka och att sådana ansökningar kan behöva granskas med skyndsamhet.

Det är därför viktigt att vid höjd beredskap ha möjlighet att anpassa beslutsformer och nämndernas sammansättning så att ansökningar som berör totalförsvarsviktig verksamhet kan hanteras på ett snabbt och ändamålsenligt sätt.

Jordbruksverkets förslag

Jordbruksverket hemställer fortsatt om att en ändring i 7 kap. 13 § djurskyddsförordningen är nödvändig för att ge den flexibilitet som krävs för att komma till rätta med nämndernas ekonomi.

Jordbruksverket hemställer också om ett uppdrag från regeringen att genomföra en översyn av nämndernas organisation och struktur med bakgrund i vad som beskrivits i underlaget.

Vilka påverkas

De som primärt berörs av regleringen om etiska godkännanden av djurförsök är nämnderna, de som använder sig av försöksdjur samt kontrollmyndigheterna som kontrollerar efterlevnaden av tillstånden.

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Camilla Ekenstierna har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Ida Lindblad Hammar, Annett Kjellberg, Helena Elofsson, Johannes Van Den Weghe, Rickard Gustafsson och Amanda Edlund deltagit.

Christina Nordin

Camilla Ekenstierna

Skrivelsen har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.